

615.82
H25k

Kort framställning

om

Svenska gymnastiken i Ryssland

jemte

Sjukgymnastiken

vid

Gymnastiska Central-Institutet i Stockholm

under året 1870

af

T. J. HARTELIUS,

öfverlärare vid Gymn. Central-Institutet.

Department of Hygiene and Physical Education

WELLESLEY COLLEGE

WELLESLEY, - MASSACHUSETTS

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI,
1871.

Pris: 25 öre.

615.
82.
H25.
k

Spec Coll

GV
263
H370
1871

THE UNIVERSITY OF NORTH CAROLINA
AT GREENSBORO
JACKSON LIBRARY

SPECIAL COLLECTIONS DIVISION

History of Physical Education
and Dance

I Petersburg kan gymnastiken egentligen sägas haft sin början med svensken Paulis uppträdande derstädes såsom gymnast mellan åren 1830 och 1839. Derförinnan hade väl matta försök blifvit gjorda att efter tyskt sätt tillämpa gymnastik, men utan någon nämnvärd framgång. Pauli förstod att på praktisk väg väcka intresse för gymnastiken, och erhöll förtroende att införa pedagogisk gymnastik inom flera militära uppfostringsanstalter i Petersburg. Han inrättade dessutom för frisk- och sjukgymnastik en privatanstalt, som besöktes af ett stort antal barn samt af äldre medlemmar tillhörande den ryska aristokratien. Pauli saknade likväl de medicinska studier, hvilka äro nödvändiga för att med framgång utöfva sjukgymnastik. Också var det friskgymnastik, hvaråt han företrädesvis egnade sig. Han dog år 1839 efter några få års verksamhet, men hade dock under denna tid väckt uppmärksamhet för gymnastiken.

Under tiden hade en annan svensk gymnast kommit till Petersburg, nemligen de Ron, som efter Paulis död uppträdde derstädes såsom en ifrig förkämpe för den svenska gymnastiken. Elev af professor P. H. Ling, var de Ron en stor beundrare af den svenska gymnastiken. År 1846 inrättade han vid en af Petersburgs förnämsta gator ett institut för frisk- och sjukgymnastik. Tillämpningen af sjukgymnastiken var dock ännu i sin linda, ty såsom assistenter användes personer med föga praktisk skicklighet och utan teoretiska studier i fråga om sjukgymnastik. Rörelserna som begagnades voro få till antalet, troligtvis en följd deraf, att de Ron ej under de sista åren varit i Stockholm, der rörelseformerna först under denna tid vunnit en stor utbildning genom professor

Lings närmaste efterträdare. Emellertid rönt de Ron framgång i sin gymnastiska verksamhet; år 1849 lyckades det honom att få en rymlig gymnastiklokal (60 alnar i längd) med passande läge. Den unge hertigen af Leuchtenberg begagnade gymnastik, en lycklig omständighet i så fall, att härigenom kom dennes moder att befordra gymnastikens framgång. Genom hennes medverkan fick de Ron under 5 år ett årligt statsanslag af 10,000 rubel silfver med åliggande att årligen utan särskild ersättning behandla 60 patienter med sjukgymnastik, jemte det 30 ynglingar skulle under dessa 5 år teoretiskt och praktiskt utbildas till gymnaster.

Opinionen blef gynsam stämd för gymnastiken. Inom de storfurstliga slotten uppsattes gymnastiska apparer, äfvensom hos de förmögnare familjerna; den pedagogiska gymnastiken infördes i de flesta civila och militära läroanstalter i Petersburg och några andra städer inom ryska riket. Under denna gynsamma stämning för gymnastiken skulle den kunnat vinna ej blott utbredning utan äfven stadgadt förtroende, såvida insigtsfulla och praktiskt dugliga lärare öfverallt tagit den om hand. Tvänne skickliga gymnaster från Stockholm, hrr A. G. Berglind och W. Wahlfelt, voro verkamma inom gymnastiken, men derjemte funnos personer, hvilka, utan insigt i gymnastikens verkliga betydelse, sökte göra den till en inkomstkälla. Härigenom ställdes den på många ställen i en tvetydig dager, och det väckta förtroendet minskades.

Det var de Rons plan att efter de 5 årens förlopp få ett större på statens bekostnad inrättadt gymnastiskt institut, och stämningen var ej ogynsam härför. De kejsrerliga barnen begagnade de Rons gymnastik, och samtliga den kejsrerliga familjens medlemmar intresserade sig för gymnastiken. I synnerhet var storfursten Konstantin bevågen de Rons förslag om ett af staten upprättadt gymnastiskt centralinstitut. För att få gymnastiken allmänt införd vid flottan utverkade storfursten Konstantin att år 1856 ett större antal officerare och matroser kommenderades att genomgå en tvåårig kurs uti gymnastik. Till öfverlärare för denna kurs sattes de Ron.

I fråga om förslaget till ett gymnastiskt centralinstitut hörde jag de Ron år 1858 muntligen omtala, huru han tänkt sig ett sådant institut — någon skriftlig uppsats härutinnan af de Ron tror jag ej varit tillgänglig. Hufvudpunkterna voro följande:

Ett gymnastiskt centralinstitut inrättas i Petersburg med filial-afdelningar inom åtskilliga andra städer, uti hvilka gymnastiken teoretiskt och praktiskt studeras, och lärare bildas för ledningen af gymnastiken inom hela riket. I hvarje läroverk, ej mindre de civila än de militära, införas gymnastik och vapenöfningar. I den mån eleverna vinna tillbörlig öfning, biträda de som instruktörer vid gymnastik- och vapenöfningarna, hvarigenom ett stort antal instruktörer kunna användas vid dessa kroppsöfningar. Inom de högre läroverken öfvas, jemte gymnastik och fäktning, exercis och manöver, så att i händelse af krig underbefäl kunde vara att tillgå.

Onekligen innebär detta förslag en omfattande tanke. Det afsåg att bereda alla ynglingar en gymnastisk och militärisk uppfostran. Härigenom bereddes möjligheten för en allmän värnepligt. Man påminnes uti detta förslag med afseende på gymnastik- och militäröfningar i skolorna om ett äldre förslag, som utgick från gymnastiska centralinstitutet i Stockholm och år 1823 förelades Rikets Ständer.

Oaktadt de Rons energiska bemödanden kunde dock förslaget ej genomdrifvas, emedan det berodde af ett statsanslag, som regeringen ej ansåg sig kunna bevilja. Utom stora summor för uppbyggandet af behöfliga gymnastiska lokaler fordrade förslaget 100,000 rubel silfver i årligt underhåll. Förslaget kom derjemte under en ogynsam tidpunkt i så fall, att Krimkriget gjort ekonomiska besparingar nödvändiga. Någon minskning i afseende på institutets omfång och de dermed förenade kostnaderna ansåg de Ron ej borde göras, hvarför han måste afstå från realiserandet af sin idé. Han återvände till Sverige 1858 efter 25 års oafbruten verksamhet för gymnastikens framgång i Ryssland. En stor benägenhet till sjelfständighet och maktvælde framstod oförtäckt

hos de Ron vid hans gymnastiska verksamhet, och häraf torde förklaras, hvarför han heldre gaf till spillo hela förslaget än gjorde någon eftergift.

Utsigten för upprättandet af ett gymnastiskt institut på statens bekostnad hade mörknat, men flera personer omfattade gymnastiken med stort intresse. Grefve Rüdiger, namnkunnig i Krimkriget, införde gymnastik vid gardeskåren, för hvilken han var chef. Ledningen häraf uppdrogs åt kapten W. Walhfelt, som sedan år 1845 vistats i Petersburg och gjort sig känd som en verksam gymnast. Vid sjökadettkåren hade på storfursten Konstantins befallning gymnastik blifvit införd. Inom sjukhuset för nämnda kår inrättades en sal för sjukgymnastik, afsedd för kadetter, hvilka ledo af allmän svaghet, bräck och mindre deformiteter i ryggen eller extremiteterna. Ledningen och ordnandet häraf uppdrogs åt dr Berglind, som flera år varit i Petersburg och var mäktig ryska språket. Genom teoretiska studier och praktisk duglighet har han utöfvat stort inflytande på gymnastiken. Dr Stein, som under flera år haft ett privat dårhus, uppdrog för omkring 15 år sedan åt dr Berglind att tillämpa sjukgymnastik inom denna inrättning. Den gymnastiska behandlingen medförde den framgång, att sjukgymnastik infördes såväl vid statens stora dårhus, beläget straxt utom Petersburg, som ock vid den medicinska akademiens hospital.

Men det är egentligen för närvarande dr Berglinds betydelse såsom gymnast träder i dagen. Gymnastiken hade vunnit erkännande och utbredning, men den hotades af faran att få en falsk riktning i brist på kunniga lärare. Med afseende härpå har dr Berglind upptagit frågan om ett gymnastiskt centralinstitut, och han har under de sista åren med outtröttlig ifver försökt att få ett sådant upprättadt på statens bekostnad. Hofministern gjorde kejsaren uppmärksam på dr Berglinds förslag. Kejsaren hänsköt saken till krigsministern, hvilken tillsatte en komité för att frågan skulle tagas i moget öfvervägande. Men denna komité förkastade förslaget.

Emellertid intresserade sig storfursten Konstantin, som jemte gemål och barn begagnade gymnastik hos dr Berglind,

för saken och förslaget förelades folkministern, som öfverlemnade det att ånyo granskas af en komité; men äfven denna komité förkastade förslaget.

Ehuru hinder ständigt uppstodo, lemnade dr Berglind ej målet ur sigte. Han tog en annan utgångspunkt för frågan, nemligen att på privat väg inrätta ett gymnastiskt institut för att förr eller senare få staten att understödja eller öfvertaga det. Att på egen hand sätta detta i verkställighet syntes erbjuda mindre tillfredsställande utsigt för dess fortvaro. Mera trygghet härutinnan skulle det blifva, om flera inflytelserika personer särskildt intresserade sig för företaget. Ett sällskap bildades och stadgar för institutets organisation utarbetades. Under sist förflutna året sanktionerades dessa stadgar af regeringen, och med början af år 1871 är detta institut i verksamhet. Det är grundadt på följande

Stadgar för Gymnastiska Sällskapet i S:t Petersburg.

I. Sällskapets ändamål.

§ 1. Det Gymnastiska Sällskapet är bildadt för att med gymnastik behandla sjuka för helsans återställande och för understödjande af den fysiska uppfostran, samt att underlätta möjligheten för enskilda personer att begagna såväl sjuk- som friskgymnastik, äfvensom för att bilda gymnastiklärare och lärarinnor.

§ 2. För detta ändamål inrättar Sällskapet i S:t Petersburg en gymnastisk anstalt till begagnande för allmänheten mot en billig afgift eller för fattiga gratis, samt äfven för bildandet af dugliga och kunniga lärare och lärarinnor i gymnastik.

§ 3. Till allmänhetens bekvämlighet kan Sällskapet öppna gymnastiska filial-afdelningar i olika delar af hufvudstaden.

II. Sällskapets sammansättning.

§ 4. Sällskapet består af:

- a) Verkliga medlemmar, och
- b) Hedersledamöter.

III. Medlemmars upptagande i Sällskapet samt deras rättigheter och skyldigheter.

§ 5. Verkliga medlemmar kunna utgöras af personer af båda könen.

§ 6. Den som önskar inträde som verklig medlem, föreslås af tvenne Sällskapets medlemmar, men vid sjelfva öppnandet af Sällskapets verksamhet af tvenne bland Sällskapets stiftare. Förteckning på de föreslagna personerna upphänges i Sällskapets sal för att genom omröstning antagas.

§ 7. Hvarje medlem erlägger i årsavgift: 1:sta året 25 rubel silver, men de följande åren 20 rubel. För denna avgift ega de rättighet att begagna sig af friskgymnastik, som utföres i en gemensam afdelning; men om de önska begagna sjukgymnastiken betalas dessutom 20 rubel årligen.

Anm. Afgiftens belopp kan äfven förminskas i förhållande till Sällskapets medel.

§ 8. Utom medlemmar kunna äfven andra personer begagna gymnastiken för en måttlig avgift, hvilken bestämmes af Direktionen och stadfästes på allmän sammankomst.

§ 9. Personer, som önska begagna gymnastiken gratis, böra förete intyg om medellöshet, undertecknad af minst 3:ne af Sällskapets medlemmar.

§ 10. Till hedersledamöter kunna väljas verkliga medlemmar, som tillhört Sällskapet ej mindre än fem (5) år och likaså personer, som visat sällskapet någon särdeles tjänst.

För att väljas till hedersledamot fordras två tredjedelar af de närvarande medlemmarnes röster.

Hedersledamöter erlägga ingen avgift, men åtnjuta verkliga medlemmars alla rättigheter.

§ 11. Såväl Sällskapets medlemmar som andra personer, hvilka begagna gymnastiken, måste under gymnastiktimmarne ovilkorligen iakttaga de ordningsreglor, som förefinnas i anstalterna.

§ 12. Förbrytelser mot den i anstalterna antagna ordningen underkastas Direktionens pröfning.

§ 13. Sällskapets medlemmar eller andra personer, som besöka gymnastiken, framställa sina klagomål muntligen till den närvarande direktorn, som framlägger sådana klagomål till Direktionens bepröfvande. Befinnes klagomålet befogadt, så kan Direk-

tionen dömma den felande till varning eller böter, dock ej till högre belopp än 25 rubel silfver.

Uteslutande ur Sällskapet såväl af medlemmar som andra besökande kan ej ske utan beslut på allmän sammankomst.

IV. Arbetsordningen vid anstalterna.

§ 14. Gymnastiken i anstalterna står under öfverledning af en erfaren gymnasiarch och läkare hos Sällskapet; dessutom tillkallar Sällskapet i händelse af behof äfven andra erfarne läkare för konsultation.

§ 15. Gymnastiken i anstalterna pågår under loppet af 8 månader, räknadt från September till Maj.

§ 16. Gymnastiska anstalterna äro, med undantag af sön- och några helgdagar, dagligen öppna på de dertill bestämda tiderna.

Gymnastiken för qvinnor utföres på dertill särskildt bestämda timmar, då ingen, med undantag af gymnasiarchen och läkare, eger tillträde till anstalterna.

V. Bildandet af gymnastiklärare och lärarinnor.

§ 17. För att fylla behovet af gymnastiklärare och lärarinnor i undervisningsanstalterna, och till följe af medicinalrådets erkännande af nödvändigheten att gymnastiken utöfvas af personer, som erhållit en vetenskaplig bildning, grundar Sällskapet en två-årig kurs för bildande af lärare och lärarinnor i gymnastik.

§ 18. Denna kurs börjas årligen i September och slutas i Maj, hvarvid undervisningen sker särskildt för hvardera könet.

§ 19. Af personer, som önska utbildas till lärare eller lärarinnor i gymnastik erfordras, att de ega en tillräcklig allmän bildning, hvars omfång bestämmes af Direktionen, hvilket till allmän kännedom kungöres.

§ 20. De som önska inträda i den gymnastiska kursen vända sig till Direktionen med en skriftlig anhållan, på hvars anordning en inträdes-examen anställes, för den händelse sådant skulle anses nödigt.

§ 21. På önskan af ministerier, under hvars ledning undervisningsanstalter finnas, kunna genom öfverenskommelse med Direktionen i gymnastiska kursen mottagas lärare och lärarinnor från dessa ministeriers anstalter.

§ 22. Privata personer, som önska inträda i kursen, betala en måttlig afgift, hvilken bestämmes af Direktionen och stadfästes å allmän sammankomst.

Obemedlade kunna äfven mottagas utan afgift, såvida 3:ne verkliga medlemmar af Sällskapet intyga deras medellöshet.

§ 23. Läroämnena äro följande:

Teoretiska.

Anatomi. Undervisas till det omfång, som är nödvändigt för att rätt förstå gymnastikens användande.

Fysiologi. En kort framställning af dess hufvudsakligaste läror.

Dietetik. Allmänna grunderna.

Pedagogisk gymnastik. Beskrifning på de i densamma förekommande rörelser och deras verkan i anatomiskt och fysiologiskt hänseende.

Sjukgymnastik. Beskrifning på de deri förekommande rörelser och manipulationer, äfvensom dess verkan i anatomiskt och fysiologiskt hänseende.

Gymnastisk didaktik. Hufvudgrunderna för den gymnastiska undervisningen såväl åt barn af olika åldrar och kön som åt fullvuxna.

Gymnastikens historia. Gymnastikens utveckling från äldre till nyare tider och en allmän öfersigt öfver olika systemer och methoder.

Praktiska.

Pedagogisk gymnastik. Utförandet af de i densamma förekommande rörelser.

Sjukgymnastik. Utförande och användning af de i densamma förekommande rörelser och manipulationer.

Gymnastikens didaktik. Öfning i undervisnings meddelande såväl åt barn som åt fullvuxna.

§ 24. Sällskapets gymnasiarch eger högsta ledningen af undervisningen såväl i manliga som qvinliga kurserna.

§ 25. Vid kursens afslutande anställer gymnasiarchen i förning med Sällskapets läkare och lärare i närvaro af Sällskapets Direktion och medlemmar examen med eleverna, hvartill inbjudes professorer från Medico-Kirurgiska Akademien och medlemmar af Petersburgska medicinalstyrelsen.

§ 26. Till alla dem, som afsluta kursen, utgifves betyg, underskrifvet af en bland direktorerna, gymnasiarchen och läkaren.

§ 27. Vid slutet af hvarje gymnastisk saison inlemnar Gymnastiska Sällskapet till medicinalstyrelsen en redogörelse för sin verksamhet, och vid den gymnastiska lärokursens slut utarbetas under gymnasiarchens inseende en mera detaljerad redogörelse, hvaraf ett exemplar inlemnas till ministern för inrikes ärendena, ett till ministern för folkupplysningen och ett till medicinalstyrelsen.

VI. Om Sällskapets styrelse.

§ 28. Sällskapets förvaltning i ekonomiskt och administrativt hänseende handhafves af en Direktion, bestående af tre verkliga medlemmar, gymnasiarchen och läkare. Dessa personer utvälja bland sig en ordförande.

§ 29. Efter stadfästandet af Sällskapets stadgar välja stiftarne emellan sig trenne direktorer och trenne suppleanter för en tid af 3 år. Efter förloppet af 3 år afgår en direktor och en suppleant och i stället för den afgående väljes på allmän sammankomst en ny direktor och suppleant. Följande året afgå ånyo en direktor och en suppleant o. s. v. På detta sätt ombytes årligen en direktor och en suppleant, hvilka innehaft denna ställning i 3 år. De afgående direktorerna och suppleanterna kunna återväljas. Gymnasiarchen och läkaren räknas såsom ständiga medlemmar af Direktionen.

§ 30. I händelse af en direktors afgång före den bestämda tiden, intages hans plats af den äldsta suppleant, hvilken qvarstår på denna plats, så länge som direktorn skulle hafva bibehållit densamma.

§ 31. Ministern för inrikes ärendena delgifves valet af direktorer och suppleanter.

§ 32. En af direktorerna öfvertager sällskapets ekonomiska förvaltning, men för upprätthållandet af ordningen inom anstalterna omvexla direktorerna enligt ömsesidig öfverenskommelse.

§ 33. Alla Direktionens förhandlingar afgöras enligt de flesta rösterna. I fall röstetalet är lika, afgör ordförandens röst.

§ 34. Direktionens förpligtelser bestå i:

a) att förvara Sällskapets kassa, handlingar och öfriga egendom;

b) att mottaga och utgifva penningar samt insätta dem på upp- och afskrifning i någon allmän penningeanstalt;

c) utgifvande af biljetter åt medlemmar och andra besökande;

- d) att avsluta kontrakter för sällskapets räkning;
- e) att öfverse anstalterna och att de hos Sällskapet anställde personer fullgöra sin skyldighet;
- f) att medverka till spridandet af gymnastiken och genom måttliga priser söka göra den så tillgänglig för allmänheten som möjligt samt att på allt sätt sprida kännedomen om densamma;
- g) att uppsätta redogörelser öfver Sällskapets verksamhet och affärer samt att framlägga dem till genomseende och stadfästelse på allmän sammankomst.

§ 35. I Sällskapets kontor föras följande böcker:

- a) Protokollsbok för inskrifning af Direktionens beslut äfvensom för beslut å allmänna sammankomster;
- b) Kassabok;
- c) Inventariebok;
- d) Förteckning öfver medlemmar; och
- e) Bok för inskrifning af icke medlemmar, som besöka anstalterna och i öfrigt de böcker, som kunna finnas nödiga.

§ 36. Före avslutandet af hvarje kurs framlägger Direktionen en budget för följande kurs till medlemmarnes genomseende på allmän sammankomst. Direktionen bör med största sparsamhet handhafva de summor, som ställas till dess disposition.

§ 37. Vid hvarje månads slut delgifver Direktionen Sällskapet dess ekonomiska ställning och vid slutet af året framlägger den en detaljerad redogörelse öfver inkomster och utgifter samt öfver dess verksamhet.

§ 38. För hvarje brist i kassan ansvarar Direktionen.

§ 39. Om saker förderfvas, som tillhöra Sällskapet, utsöker Direktionen ersättning derför af den, som förorsakat skadan.

§ 40. Gymnasiarchens assistenter och hela tjenstepersonal stå till gymnasiarchens förfogande, hvilken anställer och uppsäger dem; men deras aflöning bestämmes af Direktionen gemensamt.

VII. Sällskapets allmänna sammankomster.

§ 41. Alla Sällskapets ärender, som öfverstiga Direktionens beslutande rätt, afgöras å allmänna sammankomster. Hit höra:

- a) antagande och uteslutande af Sällskapets medlemmar
- b) val af direktorer;
- c) genomseende och stadfästelse af den årliga budgeten, hvilken af Direktionen framlägges;

d) bestämmandet af utgifter utom budgeten, som uppgå till mera än 200 rubel silfver;

e) antagande af lokal och i allmänhet alla ärender, som Direktionen anser nödigt framlägga till afgörande på allmän sammankomst;

f) frågor af hvarjehande art, som framläggas såväl af Direktionen som af Sällskapets medlemmar;

g) frågor om förändring och för fullständigande af Sällskapets stadgar.

§ 42. I den allmänna sammankomsten hafva alla medlemmar rösträtt.

§ 43. Röstning sker antingen med slutna sedlar eller med kulor.

§ 44. På allmän sammankomst afgöras besluten genom enkel röstpluralitet med undantag af frågor om stadgarnes förändring och om Sällskapets upplösning, till hvilket erfordras ej mindre än två tredjedelar af alla i Sällskapet befintliga medlemmars röster.

§ 45. Allmänna sammankomster äro: antingen ordinarie eller extra ordinarie, hvilka sednare bestämmas af Direktionen för ärenden, som ej tåla uppskof.

§ 46. Dagen och stället för sammankomsten likasom de å densamma förekommande ämnen böra i god tid af Direktionen kungöras i stadens tidningar. Meningsskiljaktigheter emellan Direktionen och Sällskapets medlemmar afgöras på allmän sammankomst, men tvistigheter mellan Direktionen och utom Sällskapet stående personer underställas allmänna lagens afgörande.

Dr Berglind har således nått målet att se i verksamhet ett gymnastiskt institut, som väl ännu hufvudsakligen är af privat beskaffenhet, men uppbäres dock af flera personers särskilda intresse. Institutet torde likväl snart komma att öfvertagas af staten, alldenstund en öfvergång härtill redan är börjad dermed, att det gymnastiska sällskapet har erhållit af staten passande lokal, samt dessutom i understöd första året 10,000 och sedan årligen 6,000 rubel silfver för att bilda lärare och lärarinnor i gymnastik för elementarläröverken och folkskolorna. Det emotses, att inom närmaste framtiden skulle officerare från olika regementen komma att kommenderas

till genomgående af en gymnastisk kurs för ändamålet att blifva instruktörer i gymnastik och fäktning inom regementen.

Genom det sista ödesdigra kriget har frågan om allmän värnepligt vunnit i Ryssland liksom annorstädes en liffig uppmärksamhet. Denna fråga står i nära samband med lämpliga kroppsöfningar under ungdomsåren, hvarför den närvarande tidpunkten är gynnsam att få ändamålsenliga kroppsöfningar införda i skolorna. Ryssland torde komma att gå framom andra nationer i fråga om gymnastikens användning. Dess betydelse uppskattas här både i pedagogiskt, politiskt och terapeutiskt hänseende.

Det betyder naturligtvis ingenting i och för sig sjelf, om en uppfinning eller tillämpning af något för menskligheten nyttigt blifvit gjord hos den ena eller andra nationen, men en nation bevarar i tacksamt minne namnen af de personer, hvilka på en eller annan väg befordrat sitt lands bästa. Ingen må undra öfver, att Sverige bevarar minnet af ett namn sådant som P. H. Ling och med glädje ser, att den svenska gymnastiken vinner framgång. Vi må också skänka ett tacksamt erkännande åt de personer, som vetat att utom Sveriges gränser tillvinna gymnastiken förtroende och anseende.

I Sverige har sjukgymnastiken under senare åren vunnit betydlig utbredning såväl i hufvudstaden som i andra delar af riket. I hufvudstaden äro fem institut, i hvilka sjukgymnastik utöfvas, och ett icke ringa antal personer begagna sjukgymnastik i deras hem. I alla städer med undantag af de mindre användes numera sjukgymnastik under vissa månader af året samt inom ej så få familjer på landet. Detta förhållande måste bevisa ett ökadt förtroende för gymnastiken såsom helsomedel.

Egentligen har väl användandet af vissa rörelser i afsigt att bota kroppskrämpor aldrig varit främmande för något folk, ty man finner från äldre tider tillbaka den seden temli-

gen allmän att vid kroppsskador, såsom vrickning, göra manipulationer på den skadade delen. Och långt före den tid man hörde omtalas någon vetenskaplig gymnastik, var det brukligt på många ställen i Sverige och Finland, att vid magsyra göra knådningar och valkningar öfver magtrakten — ett sätt som öfverensstämmer med det, som begagnas i närvarande dag af våra gymnaster vid denna sjukdom. Dessa manipulationer utfördes af häruti kunniga personer. Liknande bruk lära förefinnas hos vilda folkslag. Hos forn-tidens folk, ända så långt tillbaka traditionen lemnar några underrättelser, hafva kroppsörelser tillhört deras religiösa bruk, och äfven varit använda i afsigt att bota kropps-krämpor.

Härmed vilja vi blott antyda, att sjukgymnastiken är folkenlig, samt i ordets egentliga mening naturmedicin. Och till denna benämning har den större rätt än de flesta andra medel, emedan lämpliga kroppsörelser äro ett nödvändigt vilkor för helsan. Denna naturmedicin eller sjukgymnastik har likväl i våra dagar fått en utveckling och tillämpning, som den aldrig förut egt — den utgör en vigtig disciplin inom medicinen. Och dock är det endast få läkare, som gjort sjukgymnastiken till hufvudsaklig uppgift för deras verksamhet. Att detta ej härrör af misstroende till densamma såsom ett betydelsefullt terapeutiskt medel framgår deraf, att svenska läkare, oftare än i något annat land, förordat sjukgymnastik i hvarjehanda kroniska sjukdomar. Den praktiska färdighet, som det verkliga utöfvandet af sjukgymnastik förutsätter och hvars förvärfvande fordrar ej så ringa både tid och möda, torde vara anledningen att läkare ej, som önskligt vore, tagit sjukgymnastiken om hand. Om det är en sanning, att den manuella skickligheten utgör ett vilkor för ett lyckligt bedrifvande af sjukgymnastiken, så torde utöfningen häraf äfven framdeles komma att ske af personer, som, utan att vara legitimerade läkare, dokumenterat sig såsom sjukgymnaster. Dessa hafva, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Stadga för Gymnastiska Central-Institutet den 8 Januari 1864, kap. V, § 51, rättighet "att, då medicinsk gymnastik

af legitimerad läkare föreskrifves, i samråd med honom gymnastiskt behandla sjuka, såväl enskildt som vid allmänna inrättningar, såsom sjukhus, badorter, helsobrunnar m. fl., der daglig tillsyn af läkare kan ega rum.“

Det torde till och med kunna vara svårt för en läkare att, utan någon särskild insigt i sjukgymnastiken, veta föreskrifva densamma i alla de fall, der den kan vara lämplig, men ännu svårare måste det vara att utan denna insigt hafva "tillsyn" öfver gymnastens verksamhet. Läkarens åtgöranden, såsom erfarenheten visar, inskränker sig också derhän att uppgifva sjukdomens namn, utan att lemna något råd i fråga om den gymnastiska behandlingen. Ehuru sjukgymnasten, tillbörligen dokumenterad såsom sådan, skall ega ej blott manuel skicklighet vid rörelsens användande, utan äfven insigt i att föreskrifva passande rörelser för de sjukdomsfall, som läkaren sänder till honom, så är dock tydligt att dessa sjukgymnaster kunna vid flera tillfällen under deras verksamhet behöfva läkarens råd eller behöfva "vara i samråd med honom". Sådant förhållandet nu är kan det ej sägas, att sjukgymnastiken omfattas från läkarens sida med det vetenskapliga intresse, som utgör en borgen för dess rätta bedömande och användning.

Det skulle derföre vara af stor betydelse för sjukgymnastiken, om en kurs i densamma tillhörde de medicinska studierna. Denna betydelse har mer än en gång i tal och skrift varit framställd, men föreställningen om svårigheten att öka de förut nog dryga fordringarna för läkarens legitimitet är sannolikt orsaken till, att frågan ej kommit till något resultat. Genomgåendet af en liten kurs i sjukgymnastiken behöfver likväl ej medföra någon nämnvärd tidspillan, såvida det sker samtidigt med det medicinska studiet vid Karolinska Institutet. Om en timma dagligen användes under tvenne månader för att taga kännedom om sjukgymnastik, så skulle medhinnas en kurs, som kunde sätta läkaren i tillfälle att bedömma sjukgymnastens verksamhet.

För undervisningen i gymnastik torde ej vara omöjligt att bestämma en tid på dagen, som ej kommer i kollision

med tiderna för tjänstgöringarna på sjukhusen. En gymnastisk kurs, till blott denna utsträckning och på lämpligt sätt inhäntad, torde blifva mera en vederqvickelse än en börda för medicine studerande.

Såsom det synes af tabellen hafva icke så få sjukdomsformer under året blifvit gymnastiskt behandlade. Då patienterna lidit af mera än en sjukdom, hafva de blifvit rubricerade vid den sjukdom, som kunnat anses såsom den primära eller den hufvudsakligaste. Åt några af de talrikast representerade sjukdomsformerna skall här särskildt egnas några ord.

Blodbrist och bleksot räkna största antalet af patienter. Det är naturligt, att här skall förekomma mycken olikhet i sjukdomens intensitet hos de olika individerna. Svaghet, ehuru till graden mycket olika, finner man dock hos alla. Det kan synas som en motsägelse att vilja använda gymnastik mot sådana sjukdomar, der en betydlig svaghet utgör det karakteristiska, såvida man blott ser i gymnastiken ett mer eller mindre kroppsligen ansträngande medel. Ganska ofta förekomma också här fall, der slapphet i väfnader och organer är i så hög grad, att de lindrigaste aktiva rörelserna förorsaka trötthet. Men gymnastiken har dock en utväg att genom passiva rörelser inverka lifvande och stärkande på organernas verksamhet. Här anföres ett särskildt fall af bleksot.

En qvinna, 18 år gammal, hade under uppväxten lidit af blodbrist och svaghet. Under de två sista åren hade tillståndet förvärrats. I April 1870 angåfvo tydliga symptom en utbildad bleksot. Bland dessa symptom anmärkas en gröngul hudfärg och stor kyla i periferiska delar. Hjertklappning och andtäppa besvära vid minsta ansträngning; stor slapphet i digestionsorganerna med kardialgiska smärtor; menses uteblifna under de sista månaderna. Muskelslappheten är i ytterlig hög grad, ryggen är ömmande för tryck; lynnet nedstämdt.

Det intressanta vid detta fall består uti sjukdomens ovanligt hastiga återgående till en blomstrande helsa genom

den gymnastiska behandlingen. Redan efter några få dagar syntes en betydlig förbättring, derigenom att den grön-gula hudfärgen ljusnade, matlust infann sig och tröttheten minskades. Efter tre veckor var patienten frisk. Då här förefanns en ytterlig kraftlöshet och slapphet, måste mycket lindriga rörelser användas, nemligen bröstklappning och bröstskakning för att lifva respirationen; underrefbensskakning och magstrykning för att verka på degestionen; nervtryckningar på armar och ben samt rygghackningar för att inverka lifvande på nervsystemet.

Den gymnastiska behandlingen af blodbrist och bleksot medför vanligen godt resultat, så vida ej något organiskt lidande är för handen, och orsakerna till sjukdomen kunna häfvas eller lindras.

I antal närmast bleksot komma sidokrökningar af ryggraden. I allmänhet förekommer dubbel sidokrökning med öfre konvexiteten åt höger oftast, dernäst enkel venster sidokrökning. Ryggkrökningarna med konvexiteten på motsatt sätt äro jemförelsevis få till antalet. Under sista året är, som det af tabellen visar sig, enkel venster sidokrökning till antalet störst.

Sidokrökningar hos ryggraden förekomma utan väsendtlig förändring i mellankotbrosken eller kotkropparna. Dessa krökningar återtaga vanligen inom kort tid genom gymnastisk behandling normal ställning. Men sidokrökningar hos ryggraden förekomma äfven, der mellankotbrosken och en mer eller mindre del af kotkropparna hafva på den konkava sidan försvunnit. Dessa kunna naturligtvis hvarken af gymnastiken eller något annat medel återföras till det normala; men den gymnastiska behandlingen kan inverka förbättrande på allmänna helsotillståndet, och genom stärkandet af ryggens muskler upprätas, om än blott skenbart, ryggraden till ej ringa grad. Med afseende härpå ser man med få undantag förbättring af skolioser äfven i de svårare formerna.

Under sista året har liksom under näst föregående åren ett jemförelsevis stort antal hjertsjukdomar blifvit med gymnastik behandlade. Det är härvid anmärkningsvärdt, att sjukgym-

nastik sällan i utlandet användes mot dessa sjukdomar, oakadt den i andra sjukdomsformer med stort förtroende anlitas. Frågan kan naturligtvis aldrig vara att bota ett organiskt hjertlidande; men förbättring af symptomerna, äfven vid hjertlidande af svårare beskaffenhet, inträder vanligen genom den gymnastiska behandlingen. Det följer också häraf, att äfven det lyckligaste resultat af dessa sjukdomars behandling blott kan blifva förbättring.

Det synes af tabellen att hjerthypertrophier förekommit under sist förflutna året hos mankönet i mycket större mängd, än hos det andra könet. Detta anmärkningsvärda förhållande öfverensstämmer med statistiska uppgifter från olika gymnastiska institut här i Stockholm*).

En svår akut rheumatism kan naturligtvis ej behandlas med gymnastik; deremot medför en lämplig gymnastik i en lindrig kronisk rheumatism vanligen en hastig och tillfredsställande verkan.

Kronisk magkatarr är ofta i förening med andra sjukdomar såsom bleksot, då den ej upptages särskildt; men den förekommer icke sällan såsom ett grundlidande. Förutom passande diet inverkar gymnastiken i denna sjukdom lika litet tillfredsställande som andra medel, men i förening med lämpliga hygieniska förhållanden kan gymnastiken ej allenast lindra, utan äfven häfva detta vanligen envisa lidande.

Äfven om man numera icke uppfattar lungsot såsom obotlig, så är det dock en svår och, i utveckladt stadium, en lifvet hotande sjukdom. Gymnastik har varit använd mot anlaget till denna sjukdom, mot sjukdomen i sin början och äfven sedan den utbildat sig. Onekligen är gymnastik ett af de kraftigaste medel att minska eller upphäfva anlaget. Och så länge sjukdomen är i sin början torde äfven gymnastik vara ett af de verksammaste medel, såvida den fullt lämpligt och ihärdigt användes.

Gymnastik har äfven varit använd i utbildad lungsot, och hvad man med full visshet kan säga, är, att den äfven

*) Se Lärobok i Sjukgymnastik af Hartelius, pag. 197.

här mången gång åstadkommit, att den sjuka känt lindring i sina plågor.

I afseende på tiden för behandlingen, så är den betydligt olika för olika patienter, hvilket har sin grund dels uti olika sjukdomar, som fordra olika lång behandlingstid, dels deruti, att patienterna gerna vilja sjelfva bestämma tiden. För några få har tiden varit utsträckt till 5—6 månader; för flertalet till 2—3 månader. De som begagnat gymnastiken mindre än en månad äro ej i tabellen uppförda.

Att dagligen, i synnerhet under en längre tid, pålägga sig ett punktligt tvång, afskräcker mången från att begagna gymnastik, och det är en af gymnastikens olägenheter att den för ett tillfredsställande resultat vanligen fordrar lång tid. I många sjukdomsfall uppnås kuren säkrare och under mindre lång tid, om gymnastik användes mer än en gång på dagen. Det är därför brukligt att till den mera fullständiga rörelsebehandlingen som utföres på institutet, föreskrifva några enkla rörelser, hvilka af patienterna kunna utföras i hemmet.

Mången gång kan det vara svårt att afgöra hvilketdera uttrycket "frisk" eller "förbättrad" är mest öfverensstämmande med det vunna resultatet. I organiska hjertlidanden kan ej blifva något annat resultat af den gymnastiska behandlingen än "förbättrad", hvad verkan den än må hafva på patientens välbefinnande. Äfven i lungsot torde det vara vågadt att skrifva ordet "frisk" efter några månaders gymnastik, hur väl patienten än må befinna sig. I dylika fall synes ovedersägligen "förbättrad" vara rätta uttrycket. Men i andra sjukdomar åter, såsom bleksot, torde det ej alltid vara lätt att afgöra, när förbättring nått den gräns, der uttrycket "frisk" med mera rätt kan begagnas. Det är tydligt, att olika uppfattning härutinnan kan förekomma uti årsberättelser öfver gymnastiken från olika institut.

Användandet af spirometer och våg kan objektivt visa vunna förändringar, och i bröståkommor, såsom lungsot, är det ett lugnande tecken att komma högre upp på spirometern och tilltaga i vikt. Såväl en decimalvåg som spirometer äro inköpta för att begagnas vid sjukgymnastiken.

Antalet af sjuka utgör enligt tabellen 335, af hvilka 163 tillhöra mankönet och 172 qvinkönet. De af dr Bergh behandlade äro likväl ej här upptagna. Största antalet kommer under rubriken bleksot och blodbrist, nemligen 89; ryggens sidokrökningar under olika former utgöra 42; hjertlidande under olika former äro tillsammans 35; rheumatism 22; magkatarr 21; lungsot 17 o. s. v. I afseende på åldern hafva 19 varit mellan 1 och 10 år; 110 mellan 10 och 20; 155 mellan 20 och 40; 45 mellan 40 och 60 och 6 personer hafva varit öfver 60 år.

Såsom friska äro upptagna 112; förbättrade 140; oförbättrade 18 och qvarvarande 65.

Under året hafva 74 erhållit kostnadsfri sjukgymnastik.

Sjukdom.	Patientens ålder.										Utskrifne såsom						Öfvarvarande vid årets slut.	Summa.		
	1-10 år.		10-20.		20-40.		40-60.		öfver 60 år.		friska.		förbättrade.		oförbättrade.					
	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.	M.	Qv.				
I. Konstitutionela sjukdomar.																				
1. Skrofelsjukdom	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
2. Engelska sjukan	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
3. Bleksot och blodbrist	9	2	14	23	16	25	—	—	—	—	26	27	8	14	1	1	4	8	39	50
II. Lokala sjukdomar.																				
a) Sjukdomar i hjerna, ryggmärg och nervstystem.																				
4. Melankoli	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2 ¹⁾	—	—	1	—	1	2	
5. Kongestion till hufvudet	—	—	—	—	5	2	2	2	—	—	1	2	3	1	—	1	3	—	7	4
6. Hjernslagfluss	—	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	1	1	—	—	2	—	3	1
7. Kongestion till ryggmärgen	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1 ²⁾	1	1	2	3
8. Nervsmärta	—	—	—	—	3	2	—	1	—	—	1	1	1	1	—	1 ³⁾	1	—	3	3
9. Skrifvarekramp	—	—	—	—	6	—	1	—	1	—	1	—	6	—	—	—	1	—	8	—
10. Nervdans	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
11. Hypokondri ⁴⁾	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	2	—	3	—	1	—	—	—	6	—
12. Hysteri	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	4
b) Sjukdomar i cirkulationsorganerna.																				
13. Hjärtförstoring	—	—	4	—	8	4	—	—	—	—	—	—	11	3	1	—	—	1	12	4
14. Fetthjerta	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	1	2	1
15. Klaff-fel	—	—	3	2	5	4	—	1	1	—	—	—	5	3	1	1	3	3	9	7
16. Hemorrhoider	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—

c) *Sjukdomar i andedrägtsorganerna.*

17.	Lungkatarr	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	2	1
18.	Lungemfysem	—	—	—	1	2	—	3	—	—	1	—	4	—	—	—	1	5	1
19.	Bröstkramp	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
20.	Lungsot	—	—	—	1	10	5	—	1	—	—	—	6	6	1	—	3	1	10

d) *Sjukdomar i matsmältningsorganerna.*

21.	Kronisk magkatarr	—	—	—	1	10	3	6	1	—	—	5	1	10	3	—	—	1	1	16	5
22.	Kronisk tarmkatarr	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
23.	Kronisk mag- och tarmkatarr	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	1	—	3	—
24.	Magsmärtla	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	1
25.	Ändtarmsfall	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—
26.	Förstoppning	—	1	—	2	—	2	—	3	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	—	8
27.	Kongestion till lefvern	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—

e) *Sjukdomar i urin- och fortplant-
ningsorganerna.*

28.	Kronisk blåskatarr	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
29.	Sädesflytning	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
30.	Abnormt läge af lifmodern	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4
31.	Uteblifven menstruation	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1

f) *Sjukdomar i rörelseorganerna.*

32.	Kutrygg	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	3	3	1	1	—	1	4	5
33.	Puckelrygg	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	1
34.	Dubbel sidokrökning af ryggen med öfre konvexiteten åt höger	—	2	1	9	—	1	1	—	—	1	4	—	6	—	—	1	2	12
35.	Dubbel sidokrökning af ryggen med öfre konvexiteten åt venster	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
36.	Enkel venster sidokrökning af ryggen	—	4	—	21	—	1	—	—	—	—	14	—	5	—	—	—	7	26
37.	Enkel höger sidokrökning af ryggen	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
38.	Kronisk rheumatism	—	—	—	2	7	2	6	5	—	—	7	3	3	4	—	3	2	13
39.	Partiel muskelsvaghet	—	—	—	1	—	—	3	1	—	—	1	1	—	3	—	—	1	4
40.	Fastlåst ledgång	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
41.	Klumpfot	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	1	1	—	1	1	2	3

Summa	9	10	36	74	85	70	28	17	5	1	49	63	73	67	7	11	34	31	163	172
-------	---	----	----	----	----	----	----	----	---	---	----	----	----	----	---	----	----	----	-----	-----

Noter till förestående tabell.

1) Gymnastik användes omkring 2 månader för det ena fallet och 3 för det andra, hvarunder den sjuka sinnesstämningen liksom det kroppsliga tillståndet förbättrades.

2) Patienten begagnade gymnastik en månad utan någon märkbar förbättring.

3) Neuralgi i nervus isciadicus hade fortfarit under flera år, tidtals bättre utan att dock återgå till helsa. Gymnastik medförde icke heller någon märkbar förbättring.

4) Det är naturligtvis mot de kroppsliga krämporna gymnastik användes, men på somliga hypokondrister verkar den glada stämningen, som vanligen finnes inom gymnastiksalarna, lifvande på lynnet.

745/55
Acquired as part of the Wellesley collection, 1958